

Utazás a festészetben

Herold Anikó

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar

Festő szak, 6-od éves

Nyilas Márta, DLA, Egyetemi docens

Annak a festmény sorozatnak, amin jelenleg dolgozom meghatározó témája az utazás. Úgy gondolom, hogy az utazásnak, a helyváltoztatásnak fontos, majdhogynem nélkülözhetetlen szerepe van mai társadalmunkban. Ma már mindenki utazhat, sőt ma már szinte mindenki utazik. Meg kell különböztetnünk az utazás három csoportját: kötelező jellegű utazásokat - amelyek újszerű módon kapcsolódnak össze a lét fenntartásával - (munka végzés vagy tanulás céljából történt utazások, vagy egyéb céllal kezdeményezett utazások, stb.), a turizmust és a „szelíd turizmust”. Az utazás kedvéért történő utazás markáns szabadidős kategóriává vált. Az utóbbi csoportba sorolhatjuk azokat az üde tudásra sóvárgó embereket, akik az állandósult már-már fojtogató hatású homogén élettereikből elvágódva új, heterogén közegekre áhítoznak. Charles Baudelaire szavaival élve:

„Ám igaz utazók csak azok lehetnek,
kik örömmel vágnak neki a nagy útnak,
vakmerő szívvel a kék tengerre kelnek,
s nem tudni miért, de kutatják az újat.

Agyukban a felhők bús éneke kereng,
szívükben a tudásvágy aranylángja ég,
szemükben feltűnnek nem látott szigetek,
s vaskapuként tárul ki előttük a Lét.”

(A tömeges turizmus képezi az elidegenedési folyamatoknak egy másik válfaját.)

A 19. század második felétől kezdve jellemző a lét értelmének kutatását párhuzamba állítani az utazással, mindez épp úgy tetten érhető a szintetista festészetben, mint a francia szimbolista költészetben. A festészetben legtisztábban példázza az utazás inspiráló erejét Paul Gauguin. (Életre szóló, a teljes oeuvre-t meghatározó tapasztalatait a Polinéz szigetvilág beutazásával szerezte meg.) (Az irodalom sajátossága az idő, ezáltal még jobban tudja reprezentálni az időben változó jelenségeket, a mozgást. E századból pedig számos irodalmár vallja alapvető toposzául az utazást, gondoljunk akár csak Charles Baudelaire-re, Arthur Rimbaud *A részeg hajó* című versére, vagy Paul Verlaine *Őszi chanson* című költeményére.)

Úton lenni mindig egy különös köztes állapot, a kiinduló pontot és a célpontot összekötő intervallum. Úgy gondolom a pszichénkben mélyen munkálkodó emóciókra, megemészthetetlen problémákra ez az átmenet (az utazás) aktusa terápiás hatással bír. A helyzetváltoztatások lelki átalakulást eredményeznek, így válik a fizikai kalandozás szellemi változássá, esetleg fejlődéssé. Eme gondolatok és érzések hatása alatt hívom életre képeim. Az utazás témája testesíti meg jelenleg számomra azt a festészeti módot, amely kivetíti saját szubjektív, immanens valóságomat.

Sorozatom eme darabjának hordozó felülete a farostlemez. Mikor első ízben érzékeltém sikamlós tulajdonságát rádöbbsentem milyen egyszerűséggel siklik rajta az ecset. Számomra szabadabb kísérleti lehetőségeket nyitott így létrejött munkáim alapjává.

Korábbi munkáim romantikus tájkultuszától elkanyarodva felfedezem a buszokon, vonatokon megélt vizuális jelenségek inspiratív hatását. A vasúti szerelvényekről alkotott általános kép az emberek részéről, hogy ezek találkozási terek, szükségszerű technikai objektumok. Festményeimet a tömegközlekedési járművek sebessége által indukált pillanatonként váltakozó képi megjelenési formákból vezettem le. Valójában tehát nem szimplán az utastér megfestéséről van szó, hanem annak a mozgalmas látványnak a visszaidézéséről, mely történetesen a gyorsaság által folyamatosan más arcát mutatja. Bár nem egy esetben az üvegnek, mint reflex képességgel rendelkező tárgynak is nagy jelentősége van munkáimban. A sebesség okozta látvány izgalmas felületek keverékét eredményezi.

Általában a forma világot egyszerre testesíti meg zárt rendszer, s az ezeket megtörő mozgást imitáló gesztusok. A suhanó szerelvények üveg felületeinek szemlélése még gazdagabbá tették számomra a festői lehetőségek tárházát. A tükröződő felszínek által alakzatok árnyai villannak fel az ablakon. A busz, vonat belső terei így kapcsolódnak össze a külső világgal, tájjal, épített környezettel, és az emberi alakok vetületeivel. A tömegközlekedési járművek belső elemei, a külső világ vagy az onnan bevetülő táj látványa

és az emberi alakok végül egy képpé állnak össze. A téma felvetésem technikai megoldásával kellőképpen harmonizáltan társult festői stílusomhoz.

Helyszínen készített fotósorozatokból indultam ki, melyeket a műteremben a fantáziám segítségével érleltem tovább. Az absztrahált formavilág megjelenítésére a mozgások, tükröződések által előhívott víziók biztosították számomra az elvonatkoztatáshoz szükséges fantáziát. Emellett megőrizhettem a látvány hedonista szépségét is, biztosítva ezzel a természeti világ valóságához kötődő hűségemet. Arra törekedtem, hogy egyensúlyt képezzen a valós, megfogható és a képzelet formálta világ között.

A választott téma kapcsán a festményeim helyszíne busz, és vonat belsőkre korlátozódik. A várótermek ugyancsak az emberek által egyéb kapcsolatteremtéseknek a központjai. Képeimen mégsem emberi csoportokat jelenítek meg, hanem szinte kietlenül hagyom ezeket a tereket, és csak egy-egy visszatérő alakkal töröm meg az elhagyatottság érzetét. A képek hangulata melankolikus, néhol már-már nyomasztó.

Festményeimen a közlekedési eszközök kevésbé szívderítő oldalát kívánom bemutatni, amelyeknek a legjellemzőbb szereplői a hétköznapi emberek. A képkivágásaimmal különböző részletekre próbálok ráfókuszálni. Ismétlődő motívumokként tűnnek fel üres ülések, tükröződő ablak együttesek, néhol felsejlő emberi alakok víziói, melyek mind a magány érzését példázzák. A figuráim minden részlete az egyedüllétet fejezi ki, hisz az ember alapvetően egyedül van, azaz egyedül kell, hogy átélje az élet eseményeit. Az ember elszigetelődik környezetétől, másik embertársától, olykor még individuális lényétől is.

A belső tereket szerkezetes, dinamikus ecsetvonásokkal jelenítem meg. Alkotásom eljárási metódusára jellemző hogy egy lendülettel kerülnek fel az ecsetvonások a hordozó felületre. A színpalettát visszafogtam, a zöld árnyalatai kapták a főszerepet, melyet a finoman becsempészett hűvös lilák sora követet, és végül utoljára nélkülözhetetlenül kerülnek fel mintegy tetőpontként a vörös színek nűanszjai. A zöldek nyugtató hatása, a világos tónusok erőteljes megjelenése azonban reményekkel teli jövőkép víziójával kecsget.

Az elemezni kívánt munkám szinte teljes felületén a jármű belső tere uralkodik, bár a mű jobb felén egy hátat fordító női alak is felsejlik. A visszatükröződő alak testtartásával hűen sommázza az elszigetelődött társadalom attitűdjét. Alakja nem mást sugall, mint elvágyódást a reményvesztett világból. Ebben a képzelet szülte vízióban a jelenünk romjaitól mentes menedéket találhat. A külső világból beomló, fák leveleinek zuhataga oltalmazóan lengi körbe a központi figurát. A fény releváns szerepet kap, az elmosódó fénynyalábok mögött látható felületek vesztenek valamit jelentésgazdagságukból, konkrétságukból, ám izgalmas vizuálielemekkel egészítik ki a festményt.

Festményeim tematikája legfőbbképpen a társadalomtól való elszakadásról szólnak. Képeimen fokozatosan eltávolodok ez emberi lét jelenvalóságától, s ennek függvényében egyre nagyobb szerepet szentelek a mozgások sokszínűségével teli belső tereknek. Általában az életet irányító elvekben a változás munkálkodik. Festézetem a folyamat, a pillanat vagy a változás fogalmából indul ki. Képeim úgy is értelmezhetőek, mint kimerevített pillanatképek sorozatai. Utazásaim előrehaladtával fokozatosan egyre közelebb kerülök saját individuális lényemhez. A túlságosan terhesnek tűnő hétköznapi világából, az utazásaim során sikerül menedéket lelnem. Miközben az úton haladok, nem gondolok arra, hogy tartanék valahova, csak az út van, melyben sikerül elszakadnom önnön kötöttségeimtől, a szellemi állandóságból áttérni a mozgásra. Ez a felfogás jellemző az életszemléletemre és természetesen a műveim alkotó folyamatára is.